

KONINKRIJK BELGIE

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

De RAAD VAN STATE, afdeling wetgeving, achtste kamer, op 10 april 1997 door de Vlaamse minister van Cultuur, Gezin en Welzijn verzocht hem van advies te dienen over een voorontwerp van decreet "houdende instelling van Vlaamse cultuurprijzen voor Nederlandstalige letterkunde", heeft op 6 mei 1997 het volgende advies gegeven :

STREKKING VAN HET VOORONTWERP

Het voor advies voorgelegde voorontwerp van decreet strekt ertoe de bestaande staatsprijzen voor de Nederlandse letterkunde om te vormen tot "Vlaamse Cultuurprijzen voor Nederlandstalige letterkunde". Aan sommige van die prijzen wordt meteen voor het eerst een decretale grondslag verleend. De decreetsbepalingen waarmee de andere prijzen in het verleden zijn ingesteld, worden opgeheven.

De in het ontwerp bedoelde prijzen worden verleend :

- ter bekroning van een schrijversloopbaan (artikel 2);
- voor proza (artikel 3);
- voor toneelliteratuur (artikel 4);
- voor essay (artikel 5);
- voor poëzie (artikel 6);
- voor jeugdliteratuur (artikel 7);
- voor vertaling van Nederlandstalige letterkunde (artikel 8).

Het ontwerp bepaalt het bedrag dat aan elke prijs verbonden is (artikel 9). Het voorziet voorts in de oprichting van een jury voor elke prijs, die aan de Vlaamse regering advies geeft over de toekenning van de prijs (artikelen 10 en 11). Ten slotte bepaalt het ontwerp dat dezelfde prijs geen twee opeenvolgende keren aan dezelfde auteur toegekend mag worden (artikelen 12 en 13).

.../...

ALGEMENE OPMERKINGEN

1. Elk van de in het ontwerp bedoelde prijzen is voorbehouden aan "een Belgische auteur". Vreemdelingen worden m.a.w. uitgesloten van de toekenning van de prijs.

Hoewel de decreetgever, al dan niet met toepassing van artikel 191 van de Grondwet (1), regelingen kan invoeren die nadelig kunnen zijn voor vreemdelingen, dient hij daarbij de overige fundamentele beginselen te eerbiedigen, die o.m. in de Grondwet zijn verankerd. Met name dient de decreetgever ervoor te waken dat het verschil in behandeling tussen Belgen en vreemdelingen niet discriminerend is. Dit houdt in dat er voor het verschil in behandeling een redelijke verantwoording moet bestaan (2).

Volgens de toelichting bij het ontwerp is het de bedoeling "dat de Vlaamse cultuurprijzen voor literatuur toegekend worden aan auteurs behorend tot de Vlaamse Gemeenschap. Dit begrip moet zo maximaal mogelijk geduid worden. Daarom werd in het voorontwerp van decreet de grondwettelijke terminologie overgenomen en heeft de woonplaats van de prijswinnaar geen enkel belang".

(1) Artikel 191 van de Grondwet beschermt de rechten van vreemdelingen "die zich op het grondgebied van België (bevinden)", en bepaalt dat uitzonderingen op die bescherming bij "de wet" gesteld moeten worden.

(2) Zie, o.m., Arbitragehof, 14 juli 1994, nr. 61/94.

Om nadere uitleg verzocht, heeft de gemachtigde van de regering de volgende bijkomende verantwoording gegeven :

"De Vlaamse cultuurprijzen voor Nederlandstalige literatuur zijn een voortzetting van de Staatsprijzen voor Nederlandstalige literatuur die sedert 1925 worden uitgereikt. De prijswinnaars zijn Vlamingen die thans tot de «canon» van de Vlaamse literatuur behoren. Het moge duidelijk zijn dat de Vlaamse decreetgever tot doel heeft Vlaamse auteurs te bekronen om zo de aandacht te wekken voor het beste Vlaamse werk dat binnen een bepaalde periode verschijnt. De Vlaamse literatuur heeft een traditie die teruggaat tot de Middeleeuwen en onderscheidt zich van de literatuur van Nederlanders en Zuid-Afrikanen en Surinamers die dezelfde taal gebruiken en zeker van de literatuur van andere nationaliteiten. De prijzen hebben dus tot doel de aandacht te vestigen op Vlaamse auteurs en hun boeken. Inherent hieraan is dat naast de geldelijke steun aan de auteurs, er ook aspecten zijn zoals leesbevordering, literatuurspreiding, promotie van Vlaams literair werk. Vlaanderen, Vlamingen, Vlaams zijn evenwel geen rechtsfiguren in het Belgisch publiek recht. Vandaar dat gesproken wordt over Belgische auteurs. Zij zijn niet te vatten in taalgebieden, gemeenschappen of gewesten maar vormen een socio-culturele activiteit met eigen kenmerken en verschillen van Nederlanders, Duitsers, enz. ... Het toelaten van alle auteurs in de EG en daarbuiten mits het literair werk maar in de Nederlandse taal geschreven is, doet afbreuk aan de doelstellingen van het voorontwerp van decreet. Van discriminatie is bijgevolg geen sprake. Wie zich als auteur wil opwerpen als behorend tot de socio-culturele groep van Vlamingen dient er deel van uit te maken. De Belgische nationaliteit bezitten is dan ook een minimale vereiste."

Op zich is het ongetwijfeld geoorloofd om een prijs in te stellen die beoogt "Vlaamse auteurs" (van Nederlandstalige letterkunde) te bekronen. Het is evenzeer legitiem om in het buitenland wonende "Vlaamse auteurs" in aanmerking te laten komen.

.../...

Minder duidelijk is echter waarom auteurs die niet (of niet meer) de Belgische nationaliteit hebben, maar voor het overige alle kenmerken hebben die eigen zijn aan de "Vlaamse auteurs" waarvan sprake in de toelichting van de gemachtigde, niet in aanmerking komen voor de prijs. Zeker als dergelijke auteurs in België wonen (zie artikel 191 van de Grondwet), lijken de aangehaalde motieven niet pertinent om hen van het voordeel van de prijzen uit te sluiten.

De stellers van het ontwerp zouden dan ook moeten trachten het formele nationaliteitsvereiste te vervangen door een vereiste dat nauwer aansluit bij het wezenlijke doel van de ontworpen regeling. Aldus zou die regeling dan minder betwistbaar zijn vanuit het oogpunt van de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie.

2. Elk artikel van het ontwerp waarbij een prijs wordt ingesteld, bepaalt in een volgend lid het jaar waarin de prijs voor het eerst wordt toegekend. Wetgevingstechnisch zouden die bepalingen beter ondergebracht worden in één enkel artikel.

Rekening houdend met die suggestie zou het volgende artikel ingevoegd kunnen worden, bijvoorbeeld na artikel 8, ter vervanging van het derde lid van artikel 2, het tweede lid van de artikelen 3 tot 7, en van het derde lid van artikel 8 :

.../...

"De prijzen bedoeld in de artikelen 2 en 3 worden voor het eerst toegekend in 1996.

De prijzen bedoeld in de artikelen 4 en 5 worden voor het eerst toegekend in 1997.

De prijzen bedoeld in de artikelen 6, 7 en 8 worden voor het eerst toegekend in 1998."

Indien die suggestie gevolgd wordt, moet ook de redactie van artikel 15 aangepast worden (zie de opmerking aldaar).

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 3

Volgens het eerste lid wordt de prijs toegekend "om de drie jaar" voor het beste werk "dat in de betrokken periode is verschenen".

Omwille van de duidelijkheid zou het de voorkeur verdienen het begin- en het eindpunt van die periode nader te omschrijven. Zoals de tekst geredigeerd is, valt er immers niet met zekerheid uit af te leiden of de prijs die in een welbepaald jaar wordt uitgereikt, betrekking heeft op werken die zijn verschenen tot de laatste dag van het eraan voorafgaande kalenderjaar, dan wel tot de laatste dag vóór die waarop de jury haar advies geeft, of nog tot een andere datum.

.../...

De gemachtigde van de regering heeft verklaard dat de in het ontwerp bedoelde periode begrepen moet worden in de zin van de kalenderjaren die voorafgaan aan het jaar van de toekenning van de prijs.

Men schrijve dan :

"De Vlaamse Cultuurprijs voor Proza wordt om de drie jaar toegekend aan het beste Nederlandstalige werk in dit genre ..., verschenen in de loop van de drie kalenderjaren voorafgaand aan dat waarin de prijs wordt toegekend."

Mutatis mutandis geldt dezelfde opmerking voor de artikelen 4 tot 7.

Artikel 8

De aandacht wordt erop gevestigd dat de in dit artikel bedoelde werken niet verschenen moeten zijn in een bepaalde periode voorafgaand aan de toekenning van de prijs. Mocht dit niet stroken met de bedoeling van de stellers van het ontwerp, dan dient de tekst op dit punt te worden aangepast.

Artikel 9

1. Voor de eerste twee leden wordt de volgende tekst ter overweging gegeven :

.../...

"Het bedrag van de Vlaamse Cultuurprijs ter Bekroning van een Schrijversloopbaan wordt vastgesteld op een miljoen frank.

Het bedrag van de andere prijzen wordt vastgesteld op vijfhonderdduizend frank elk."

2. Volgens het vierde lid kan de Vlaamse regering het bedrag van de prijzen aanpassen.

Zoals die bepaling is geredigeerd, kan de aanpassing - naar boven of naar beneden - zeer ingrijpend zijn. Een fundamentele aanpassing zou echter het karakter zelf van de prijzen wijzigen, en zou daarom aan de decreetgever voorbehouden moeten zijn.

De machtiging zou dan ook nader omschreven moeten worden (1).

Artikel 10

1. De decreetgever mag zich niet mengen in de interne werking van de Vlaamse regering. Men redigere het eerste lid dan ook als volgt :

(1) In de toelichting bij het ontwerp is sprake van een opwaardering of depreciatie van de Belgische munt, of van een aantasting van de bedragen ten gevolge van het opslorpen van de Belgische munt door de Europese eenheidsmunt.

"De prijzen bedoeld in dit decreet worden toegekend door de Vlaamse regering, op advies van een jury."

2. De gemachtigde van de regering heeft verduidelijkt dat voor elke prijs, d.w.z. per genre en per toekenningsperiode, een afzonderlijke jury wordt samengesteld. Die verduidelijking zou in de tekst van het ontwerp moeten voorkomen.

3. Aan de gemachtigde van de regering is gevraagd welke werken door de jury beoordeeld moeten worden, en inzonderheid of er een voorafgaande wijze van selecteren is. De gemachtigde heeft hierop het volgende antwoord gegeven :

"De jury wordt door de Vlaamse regering aangeduid op basis van deskundigheid binnen het betrokken genre. Daarenboven kunnen de juryleden putten uit alle bronnen over verschenen werk in de 3 jaar die de prijs voorafgaat. De administratie staat haar bij in de mate dat de jury vraagt welke boeken als steunaankoop werden beslist, welke auteurs met welke publicaties voor ondersteuning werden bedacht. De administratie koopt op vraag van de jury boeken aan enz. De jury kiest dus niet uit "voorgelegd" werk, maar vormt zich een oordeel over al het verschenen werk tijdens de betrokken periode. Dit is volgens de aangegeven werkwijze geen onoverkomelijke taak."

.../...

Het zou wenselijk zijn dat in het ontwerp zelf bepaald wordt dat de jury alle werken die in de betrokken periode zijn verschenen, in aanmerking mag - en moet (1) - nemen.

4. Bij gebreke van andersluidende bepaling, zal de regering mogen afwijken van het advies van de jury.

De stellers van het ontwerp dienen zich af te vragen of het niet nuttig zou zijn om te voorzien in nadere regels voor het geval de regering zich niet kan aansluiten bij het advies van de jury. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk of de regering de prijs zou kunnen toekennen aan iemand wiens kandidatuur in het geheel niet is onderzocht door de jury. Evenmin is duidelijk of de regering een nieuw advies kan vragen.

Artikel 14

1. Men redigere de inleidende zin als volgt :

"Opgeheven worden :".

(1) Er geldt een verplichting om alle werken in aanmerking te nemen, omdat het de bedoeling is dat de prijs wordt toegekend aan het "beste" werk van de betrokken periode.

2. Het 1° strekt tot de opheffing van het koninklijk besluit van 7 augustus 1956 houdende vaststelling van het bedrag der verschillende artistieke prijzen, ingesteld bij het Ministerie van Openbaar Onderwijs, "wat betreft de prijzen voor Nederlandse letterkunde en de prijs voor kritiek en essay in de Nederlandse taal".

Het koninklijk besluit van 7 augustus 1956 beperkt zich ertoe het bedrag van een aantal prijzen vast te stellen. Wat de letterkunde betreft, waren die prijzen zelf geregeld door de koninklijke besluiten van 17 augustus 1925 en 12 november 1927 (1). Inmiddels zijn die laatste besluiten in 1963 opgeheven, wat de Nederlandse letterkunde betreft (2). Het koninklijk besluit van 7 augustus 1956 is derhalve al lang zonder voorwerp.

Dit neemt niet weg dat duidelijkheidshalve alsnog in de formele (gedeeltelijke) opheffing van het koninklijk besluit voorzien kan worden.

(1) Koninklijk besluit van 17 augustus 1925 houdende de instelling van de Jaarlijkse Prijzen, beurtelings voor de poëzie, de roman en de toneelschrijfkunst; koninklijk besluit van 17 augustus 1925 houdende de instelling van de Vijfjaarlijkse Prijs voor Kritiek en Essay; koninklijk besluit van 12 oktober 1927 houdende de instelling van de Grote Vijfjaarlijkse Prijs voor Letterkunde.

(2) Artikel 8 van het koninklijk besluit van 5 juni 1969 tot wijziging van het reglement van de Staatsprijzen voor Letterkunde in de Nederlandse taal.

3. Het 2° strekt tot de opheffing van het koninklijk besluit van 5 juni 1969 tot wijziging van het reglement van de Staatsprijzen voor Letterkunde in de Nederlandse taal.

Dat koninklijk besluit is inmiddels impliciet opgeheven bij het decreet van 27 juni 1973 betreffende de toekenning van staatsprijzen voor de Nederlandse letterkunde.

Dit neemt niet weg dat duidelijkheidshalve alsnog in de formele opheffing van het koninklijk besluit voorzien kan worden.

Artikel 15

1. In zoverre dit artikel bepaalt dat het decreet, met uitzondering van de artikelen 2 tot 5, pas in werking treedt op 1 januari 1998, zal het voor de Vlaamse regering niet mogelijk zijn om uitvoeringsbesluiten te nemen die vóór die datum in werking treden, bijvoorbeeld in verband met de samenstelling en de werking van de jury.

Zo dit niet strookt met de bedoeling van de stellers van het ontwerp, beperke men zich tot het regelen van de retroactieve inwerkingtreding van bepaalde artikelen. Voor de overige artikelen zou dan de gebruikelijke regel inzake de inwerkingtreding gelden (tien dagen na de bekendmaking van het ontworpen decreet).

.../...

2. Rekening houdend met de suggestie om een nieuw artikel in te voegen (zie algemene opmerking 2), dient eveneens voorzien te worden in de retroactieve inwerking-treding van het eerste en het tweede lid van dat artikel.

De kamer was samengesteld uit

de Heren	W. DEROOVER,	kamervoorzitter,
	P. LEMMENS,	staatsraden,
	L. HELLIN,	
	A. ALEN,	assessoren van de
	H. COUSY,	afdeling wetgeving,
Mevrouw	F. LIEVENS,	griffier.

Het verslag werd uitgebracht door de H. G. VAN HAEGENDOREN, auditeur. De nota van het Coördinatiebureau werd opgesteld en toegelicht door de H. J. DRIJKONINGEN, referendaris.

DE GRIFFIER,

DE VOORZITTER,

F. LIEVENS

W. DEROOVER